

Berget Hermon är snötäckt långt in på våren... (Bild: Göran Larsson ©)

Stockholm den 22 mars 2024

Kära vänner!

När vårdagjämningen infaller – i år den 20 mars – vet vi att den kristna påsken står för dörren, för påskdagen infaller ju som bekant ”första söndagen efter första fullmånen efter vårdagjämningen”. Eftersom månen är full den 25 mars i år, firas påskdagen alltså den 31 mars.

Den judiska påsken, *pesach*, inleds vid fullmånen enligt 2 Mosebok 12:6, och därför brukar judisk och kristen påsk i regel firas samtidigt med högst några dagars skillnad. Men i år börjar den först på kvällen den 22 april, vilket beror på att detta år – år 5784 enligt den judiska tideräkningen – är ett ”skottår”, fast på ett annat sätt än 2024. Enligt det bibliska sättet att räkna månader, börjar en ny månad ju alltid vid nymånen. Därför går det inte att skjuta in en skottdag utan i stället måste en hel ”skottmånad” läggas till vart annat eller vart tredje år. Det innebär att det här året har tretton månader, vilket i sin tur innebär att påsken får vänta till nästa fullmåne, alltså den 22 april.

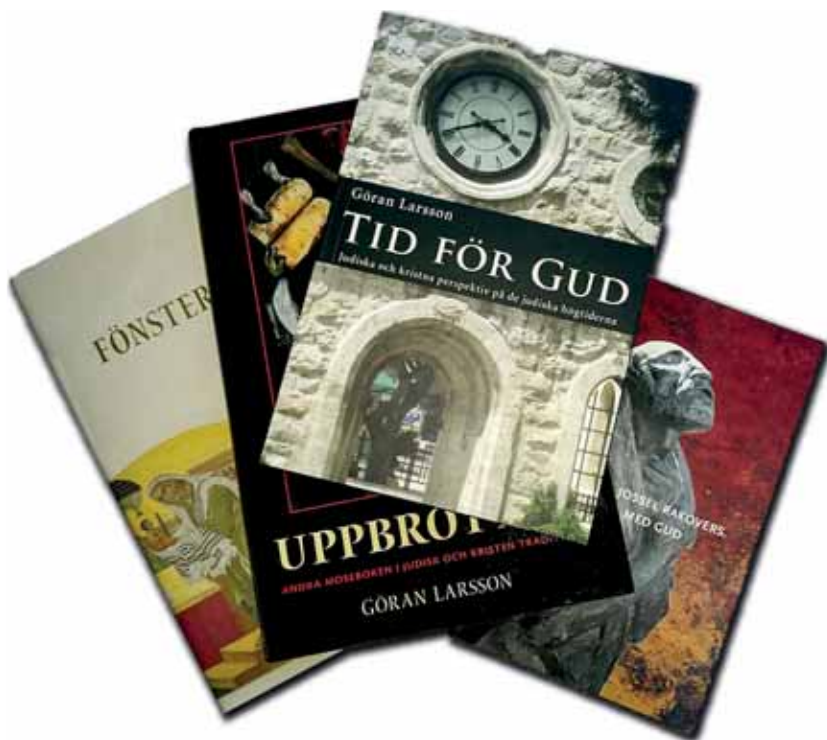
Jag vill dock nämna en annan judisk högtid, *purim*, som även den firas vid fullmånen – enligt Esters bok 9:18–22 i mitten av den föregående månaden, *adar*. I år sammanfaller den därför nästan med den kristna påsken och börjar på kvällen den 23 mars (i Jerusalem dock ett dygn senare). Purim har en helt annan karaktär än påsken och har något av karnevalsstämning över sig, när barnen klär ut sig och festglädjen står högt i tak.

Där judar och kristna levde nära varandra blev denna samtidighet mellan purim och påsk, som alltså i regel inträffar varje skottår, och den skarpa kontrasten mellan den kristna stilla veckan och den judiska purimfesten, något som ofta spädde på de kristna anklagelserna mot judarna för Jesu död och deras påstått fortsatta hat mot både Jesus och de kristna. Judarna festade när de kristna fastade, och så kunde purimfesten tolkas som en antikristen glädjefest över Jesu död.

Dessbättre hör väl sådana grova vantolkningar av judendomen det förgångna till. Men det som Esters bok handlar om – ett judehat som är så djupt att det leder till beslutet att varenda jude överallt oavsett ålder och kön ska mördas (Ester 3:12–14) – lever som bekant vidare 2500 år efter de händelser som där beskrivs. Den mirakulösa seger som judarna fick uppleva den gången har dock oftast blivit oändligt dyrköpt eller helt uteblivit. (Mera om purim och dess djupa koppling till antisemitismen finns i min bok *Tid för Gud*; se vår hemsida och kontakta mig för beställning.)

Ett mycket konkret exempel på hur Esters bok och den gamla historien är aktuell bland judarnas edsvurna fiender än idag hämtar jag från en artikel i *Jerusalem Post* kort efter massakern i Israel den 7 oktober i fjol. Rubriken fångade genast min uppmärksamhet: "Iranier bränner israelisk flagga vid Esters och Mordokajs grav." Artikeln beskriver hur regimtrogna demonstranter brände flaggan i staden Hamadan "på de iranska judarnas heligaste plats".

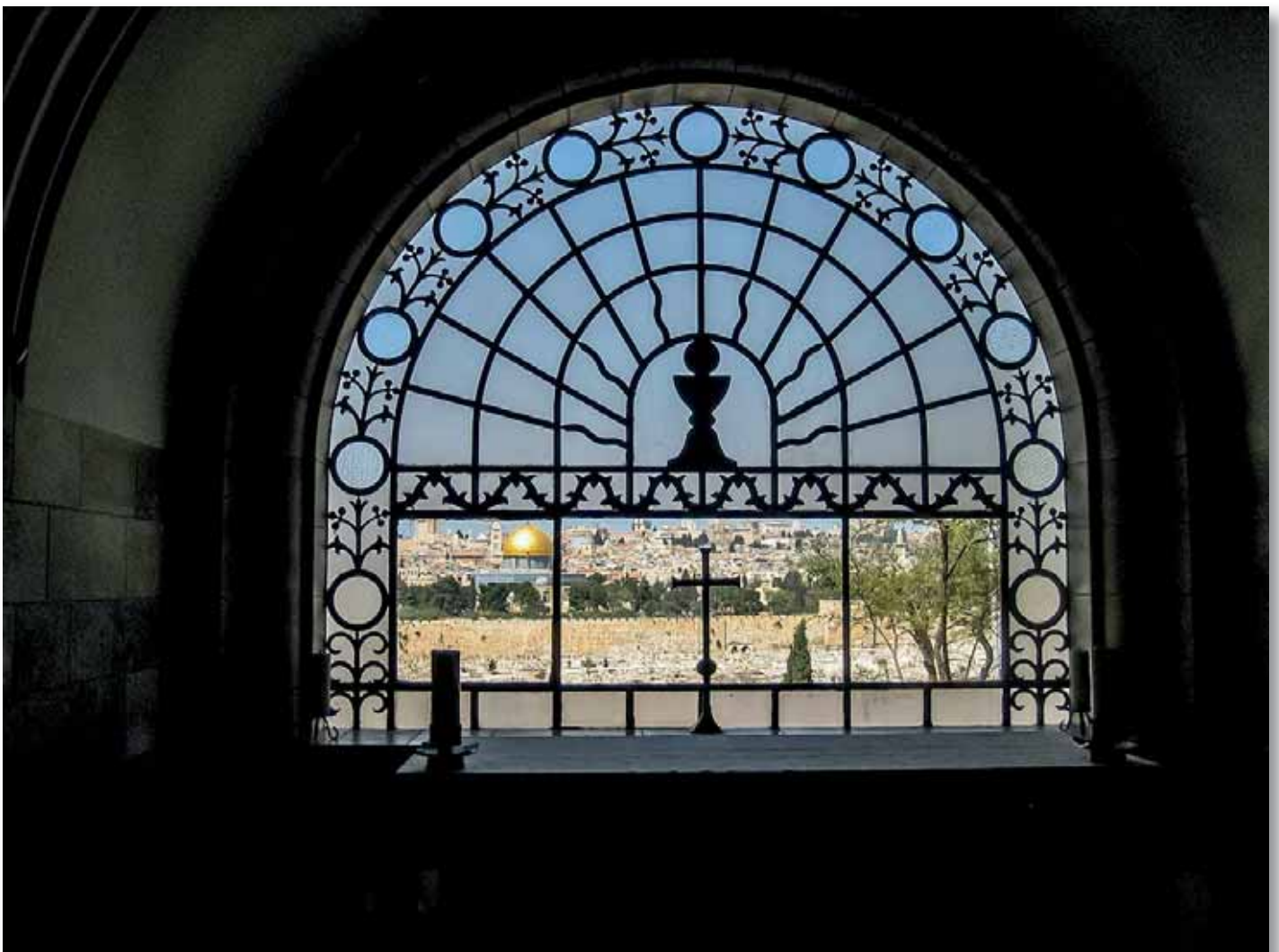
Denna stad, som idag är provinshuvudstad med en halv miljon invånare, ligger drygt 30 mil väster om Teheran och där utpekas alltså Esters och Mordokajs gravar. Intressant är att denna urgamla tradition, som bevarats av judar och även av kristna och gjort gravmonumentet i Hamadan till deras främsta pilgrimsmål fram till idag, placerar denna plats i Esters bok från allra första början, där vi läser: "Det som här berättas tilldrog sig på Xerxes (på hebreiska *Achashverosh*) tid, den Xerxes som härskade över 127 provinser från Indien ända till Kush (troligen Etiopien). Han satt nu på kungatronen i borgen Susa. Under sitt tredje regeringsår gav han ett gästbud för alla sina furstar och ämbetsmän. Krigsbefälhavarna i Persien och Medien och adeln och furstarna i provinserna hade alla samlats hos honom..." (Ester 1:1–3)

I biblisk tid var Medien i området söder om Kaspiska havet i dagens Iran en stormakt, och tillsammans med babylonerna hade de besegrat det mäktiga Assyrien på 600-talet, och därefter i sin tur tillsammans med perserna under ledning av kung Kyros (eller Cyrus, på hebreiska *Koresh*) även krossat det babyloniska imperiet på 500-talet (se Jesaja 45 och Esra 6). Den persiske kungen Xerxes regerade 486–465, ungefär samtida med Esra och Nehemja.

Det är alltså ingen tillfällighet att Medien och Persien i Esters bok nämns tillsammans som härskare över i stort sett hela den då kända värld som utgör bokens horisont (se också Daniel 5:31 och 8:3). I det bibliska Medien var staden Hamadan huvudstad. Den hade flera namn under historiens gång. I Esra 6 kallas den Ekbatana. Namnet lever kvar i Iran än idag, till exempel i en väldig dammanläggning sydost om Hamadan som uppkallats efter det antika stadsnamnet.

Babyloniernas erövring av Israel och förstörelse av Salomos tempel och den babyloniska fångenskapen är välkända historiska fakta. Vi vet också genom Esra, Nehemja och Krönikéböckerna att många judar återvände till sitt land under kung Kyros och hans judevänliga arvtagares styren. Många valde dock att stanna, vilket inte minst Esters och Daniels böcker omvittnar. Därför växte stora och blomstrande judiska kommuniteter upp i länderna kring Eufrat och Tigris, där också många judar fick ledande ställning – så som Nehemja, Daniel, Ester och Mordokaj.

Utsikt från Dominus Flevit på Olivberget över Gamla Staden i Jerusalem. (Bild: Göran Larsson ©)

I beskrivningen av pingstundret i Jerusalem i Apostlagärningarna 2 ser vi att den judiska diasporan i Medien var representerad vid pingstfirandet där, liksom "parther" och "elamiter", vars riken låg nordost respektive sydväst om Medien. Kanske kom några av dessa bli de första att bära med sig påskens och pingstens evangelium till Mesopotamien och bereda marken för det som så småningom skulle växa till den världsvida kristna kyrkan. Några av de äldsta församlingarna i kristenheten har sina rötter i Mesopotamien och även längre österut. Jag har själv besökt den judiska församlingen i Kochi på Indiens sydvästkust, och där hävdar de att deras rötter går tillbaka till den babyloniska fångenskapen. Jag har också mött kristna som gett inblickar i en sällsamt lång och händelserik kyrkohistoria som till stora delar är okänd i västvärlden, och i staden Chennai (Madras) på Indiens sydostkust visar de med stolthet och andäktighet aposteln Tomas grav.

Den här lilla historiska exkursionen med utgångspunkt i Esters bok och purimfesten får bli ännu ett exempel på hur den bibliska historien blir konkret och levande på ett särskilt sätt i mötet mellan kristna och judar. Den Gud vi möter i Bibeln är en Gud som uppenbarar sig i historien för människor av kött och blod som är sig väldigt lika från tid till annan, eller som någon sagt: "Ordet från himmelen står med båda fötterna på jorden." Gudsordet har överlämnats och utlämnats till människor som i lust och nöd vittnat både om Guds närvaro och frånvaro, om hopp som uppfyllts eller grusats för att tändas på nytt. Så skulle jag kunna sammanfatta temat för årets sommarkurs, som ska få handla om just det messianska hoppet, alltså det hopp som växte fram i det judiska folkets historia, alldeles särskilt i tider när Gud verkade ha övergivit sitt folk och svikit sina löften och folket avfallit. Många kan nog känna igen sig i den beskrivningen i den orostid som präglar vår värld just nu. Mitt i mörkret fortsatte dock hoppets låga att flämta – hoppet om en räddare, en som skulle upprätta och återställa inte bara sitt förbundsfolk utan alla folk som på olika sätt vandrade i mörkret. För både judar och kristna kan detta hopp sammanfattas i ett namn: Messias.

Vallmon blommar. (Bild: Göran Larsson ©)

Frågan är om det finns något annat ord som genom alla tider vållat så mycket smärta och strid mellan judar och kristna som just detta. Därför ser vi det som angeläget att belysa det utan att väja för några svåra frågor eller försöka nå fram till en minsta gemensamma nämnare utan enbart försöka blottlägga och undanröja sådana stötestenar som är grundade i okunnighet, fördomar, polemik och självhävdelse.

Så här ser vår kurspresentation ut med tema och praktisk information:

Tema: "Vem säger människorna att jag är?" (Markus 8:27) – Judiska och kristna Messiasförväntningar

Frågan om vem Messias skulle vara markerar utan tvekan en avgörande skiljelinje mellan kristendom och judendom. Men som så ofta utgör den samtidigt en av de djupaste beröringspunkterna eftersom judar och kristna bygger sina Messiasförväntningar på samma Bibel. Frågan är också vad kristna menar med att Jesus var Messias/Kristus och vilka andra namn och begrepp som tillhör den kristna bekännelsen och som kanske rentav är minst lika centrala. Därför innebär en kurs över detta tema en biblisk, teologisk och historisk djupdykning både i judisk och kristen bibeltolkning och tro, som vi tror ska bli berikande och inspirerande.

Kursen vänder sig till alla oavsett bakgrund som är intresserade av att lära sig mera om Bibeln och relationen mellan judar och kristna, men vi vill också påminna om att anställda inom kyrka och skola i många fall fått tillgodoräkna sig våra sommarkurser som fortbildning.

Tid: Från måndag lunch till och med torsdag lunch den 29 juli–1 augusti.

Plats: Helsjöns folkhögskola i södra Västergötland, mitt emellan Borås och Varberg.

Total kostnad för helpension per person: I enkelrum från **4710 kr**; i dubbelrum från **4375 kr**.

Daggäster som alltså ordnar sitt boende själva: **800 kronor per dag** inklusive alla måltider.

Mera information och anmälan: Marianne Karlsson, tel. 0320-205840, marianne.karlsson@helsjon.se. Se också <https://helsjon.se>

Det slår mig att det i år nog är 20 år sedan Jesper Svartvik och jag började med dessa sommarkurser.

Trots några kortare avbrott – som senast under pandemin – skulle vi kanske kunna tala om en "jubileumssommarkurs" på den fina folkhögskolan i det natursköna landskapet med utsikt över sjön i den lummiga grönskan, och så givetvis det vackra kapellet, där vi kommer att fira morgonmässor.

En sak till: Marknadsföring och sociala medier är verkligen inte min starka sida. Vårt nyhetsbrev har begränsad räckvidd, och jag skulle så gärna vilja räkna med er hjälp att sprida kännedom om denna kurs, till exempel genom personliga kontakter, Facebook och vad de nu heter. Jag kommer att ge en påminnelse om kursen i nyhetsbrevet inför sommaren, men markera gärna tiden redan nu, och som sagt, sprid informationen vidare om ni kan. Inget kan ersätta en personlig kontakt. Tack!

Jag vill också påminna om informationsrutan "Kommande händelser" på vår hemsida, där vi kommer att annonsera sådant som vi ännu inte har planerat färdigt. Vi planerar till exempel ett seminarium på Zoom över projektet "Rötter och liv", preliminärt den 29 maj kl. 16.00. Mera information kommer.

Efter påsk reser jag till Hong Kong för en kurs som den här terminen ska handla om ett bibliskt centraltema – Försoningen – som jag hade förmånen och glädjen att få ägna min forskning åt under arbetet med min doktorsavhandling för snart femtio år sedan, och som jag sedan aldrig kunnat släppa eftersom det är omistligt och outtömligt.

Nu nalkas vi kristna Försoningens stora högtid. Jag önskar er en god fortsättning på faste- och passionstiden och en rikt välsignad påskhögtid!

Och nu närmast önskar vi våra judiska vänner *Purim sameach!*

Med varm hälsning

Er tillgivne

Göran Larssons jubileumsfond för judisk-kristna relationer

Adress i Sverige: Sommarvägen 1, 177 61 Järfälla; tel. 0730949504

E-postadress: goran.larsson@judiskkrstnarelationer.se

Hemsida: <https://www.judiskkrstnarelationer.se>

PlusGiro: 195 85 45-4; Bankgiro: 5374-4249

Swish: 1230 872 424